ISSN: 3060-4761
TerDPI ILMIY XABARNOMASI / SCIENTIFIC BULLETIN OF THE TerSPI / НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК ТерГПИ

UDK: 372.511:371.3
ORCID: 0009-0007-8599-5375

SHABBAZOVA DILFUZA RUZIKULOVNA
Termiz davlat pedagogika instituti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.
E-mail: dilruz-73@mail.ru

BOSHLANG'ICH TA'LIM MAZMUNINI AKSIOLOGIK MEZONLAR ASOSIDA TANLASH VA STRUKTURALASH MUAMMOLARI

ANNOTATSIYA. Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim mazmunini takomillashtirishda aksilogik yondashuvning ilmiy-pedagogik ahamiyati tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quv mazmunini faqat fanlar kesimida shakllantirish yetarli emasligi, uni shaxs rivoji, ijtimoiy munosabatlar va ma'naviy kamolot bilan uyg'un holda tizimlashtirish zarurati asoslanadi. Aksilogik yondashuv ta'lim mazmunini qadriyatlar tizimi nuqtai nazaridan qayta ko'rib chiqishga xizmat qiluvchi metodologik asos sifatida qaraladi.

Tadqiqot jarayonida boshlang'ich ta'limga oid me'yoriy hujjatlar, o'quv dasturlari va fan mazmunlari tahlil qilindi, ularda mazmun tanlash va strukturalashtirishda qo'llanilgan mezonlar qadriyatli yo'nalganlik nuqtai nazaridan baholandi. Nazariy tahlil, qiyosiy tahlil va tizimli yondashuv metodlari asosida o'quv mazmunida kuzatilayotgan aksilogik nomutanosibliklar aniqlandi hamda mazmunni bloklar va tarkibiy komponentlar asosida tizimlashtirish imkoniyatlari asoslab berildi. Olingan natijalar boshlang'ich ta'lim mazmuniga aksilogik elementlarni tizimli kiritish o'quvchilarning ma'naviy, kognitiv va ijtimoiy rivojini uyg'un ta'minlashga xizmat qilishini ko'rsatdi. Maqolada ta'lim mazmunini qadriyatlar asosida qayta tashkil etishga doir ilmiy xulosalar va umumlashmalar keltirilgan bo'lib, ular boshlang'ich ta'lim mazmunini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy izlanishlar uchun amaliy ahamiyatga ega.

KALIT SO'ZLAR: *aksiologik yondashuv, boshlang'ich ta'lim mazmuni, qadriyatlar tizimi, ta'lim mazmunini tizimlashtirish, didaktik mezonlar, ma'naviy-axloqiy tarbiya, shaxs rivoji, ijtimoiy kompetensiya, o'quv dasturlari tahlili, tarbiyaviy yo'naltirilganlik, ta'lim sifatini oshirish, pedagogik yondashuvlar.*

ПРОБЛЕМЫ ОТБОРА И СТРУКТУРИРОВАНИЯ СОДЕРЖАНИЯ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ АКСИОЛОГИЧЕСКИХ КРИТЕРИЕВ

АННОТАЦИЯ: В данной статье анализируется научно-педагогическая значимость аксиологического подхода в совершенствовании содержания начального образования. Обосновывается, что в современном образовательном процессе недостаточно формировать содержание обучения только в разрезе предметов, необходимо систематизировать его в гармонии с развитием личности, социальными отношениями и духовным совершенствованием. Аксиологический подход рассматривается как методологическая основа, служащая для пересмотра содержания образования с точки зрения системы ценностей.

В ходе исследования были проанализированы нормативные документы, учебные программы и содержание предметов, относящиеся к начальному образованию, оценены критерии, использованные при выборе и структурировании содержания с точки зрения ценностной направленности. На основе методов теоретического анализа, сравнительного анализа и системного подхода выявлены аксиологические диспропорции, наблюдаемые в содержании обучения, а также обоснованы возможности систематизации содержания на основе блоков и структурных компонентов. Полученные результаты показали, что систематическое включение аксиологических элементов в содержание начального образования способствует гармоничному обеспечению духовного, когнитивного и социального развития учащихся. В статье представлены научные выводы и обобщения по реорганизации содержания образования на основе ценностей, которые имеют практическое значение для научных исследований, направленных на совершенствование содержания начального образования.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *аксиологический подход, содержание начального образования, система ценностей, систематизация содержания образования, дидактические критерии, духовно-нравственное воспитание, развитие личности, социальная компетентность, анализ учебных программ, воспитательная направленность, повышение качества образования, педагогические подходы.*

PROBLEMS OF SELECTION AND STRUCTURING OF PRIMARY EDUCATION CONTENT BASED ON AXIOLOGICAL CRITERIA

ABSTRACT: This article analyzes the scientific and pedagogical significance of the axiological approach in improving the content of primary education. It is argued that in the modern educational process, it is insufficient to form the content of education solely within the framework of individual subjects; rather, it is necessary to systematize it in harmony with personality development, social relations, and spiritual growth. The axiological approach is considered as a methodological foundation that serves to revise the content of education from the perspective of a value system.

The study analyzed normative documents, curricula, and the content of subjects related to primary education, and evaluated the criteria used in selecting and structuring the content from the standpoint of value orientation. Using methods of theoretical analysis, comparative analysis, and a systematic approach, axiological imbalances observed in the educational content were identified, and possibilities for systematizing the content based on blocks and structural components were substantiated. The results showed that the systematic inclusion of axiological elements in primary education content contributes to the harmonious provision of students' spiritual, cognitive, and social development. The article presents scientific conclusions and generalizations on reorganizing educational content based on values, which have practical importance for research aimed at improving primary education content.

KEYWORDS: *axiological approach, content of primary education, value system, systematization of educational content, didactic criteria, spiritual and moral education, personal development, social competence, analysis of curricula, educational focus, improvement of education quality, pedagogical approaches.*

KIRISH. Zamonaviy boshlang'ich ta'lim mazmunini takomillashtirish jarayonida o'quv materialining faqat hajmi, fanlar kesimidagi taqsimoti yoki kompetentsiyalar ro'yxati bilan cheklanish ta'limning strategik vazifalarini to'liq ta'minlab bermaydi [4, 112-b]. Bugungi kunda ta'lim mazmuni samaradorligini belgilab beruvchi asosiy omil sifatida uning qaysi qadriyatlar tizimiga tayanayotgani, ushbu qadriyatlarning mazmunda qanday ifodalanishi hamda qanday didaktik mantiq asosida joylashtirilgani masalasi ilmiy jihatdan alohida ahamiyat kasb etmoqda [1, 46-b]. Mazkur yondashuv ta'lim mazmunini shaxsga yo'naltirilgan, tarbiyaviy va ijtimoiy ahamiyatga ega tizim sifatida qayta talqin etish imkonini beradi.

Aksilogik yondashuv ta'lim mazmunini neytral bilimlar majmui sifatida emas, balki shaxs rivoji, ijtimoiy munosabatlar va ma'naviy kamolotni ta'minlovchi qadriyatli tizim sifatida qarashni talab qiladi [2, 79-b]. Biroq amaldagi boshlang'ich ta'lim dasturlari tahlili o'quv mazmunida fanning ichki ilmiy-mantiqiy tuzilishi ustuvor bo'lib, qadriyatli yo'nalganlik ko'p hollarda deklarativ darajada qolib ketganini ko'rsatadi [6, 58-b]. Ayrim fanlar doirasida axloqiy, ijtimoiy va madaniy qadriyatlar epizodik yoki kontekstdan uzilgan holda berilgan bo'lsa, boshqalarida ular tizimli tarzda aks ettirilmagan. Bunday holat ta'lim mazmunida qadriyatlar bo'yicha nomutanosiblikni yuzaga keltirib, o'quvchilarda barqaror va izchil qadriyatlar tizimini shakllantirish imkoniyatlarini cheklaydi.

Mazmun tahlili ayrim mavzularda qadriyatli komponentlarning takrorlanishi, boshqa yo'nalishlarda esa mazmun bo'shliqlarining mavjudligini ko'rsatadi [3, 91-b]. Bu holat ta'lim mazmunini tanlash va joylashtirish jarayonida aksilogik mezonlar yetarli darajada ishlab chiqilmaganini, mazmunni tizimli asosda tuzishga doir yondashuvlar mukammal emasligini anglatadi. Natijada o'quvchi ongida mazmun yaxlit qadriyatli tizim sifatida emas, balki parchalangan bilimlar majmui sifatida shakllanadi.

Boshlang'ich ta'lim mazmunini qayta ko'rib chiqish jarayonida aksilogik mezonlarni yetakchi asos sifatida belgilash, o'quv materialini qadriyatlarga yo'naltirilgan bloklar va tarkibiy komponentlar asosida tizimlashtirish ilmiy zarurat sifatida namoyon bo'lmoqda [5, 134-b]. Bunday yondashuv ta'lim mazmunining ichki mantig'ini mustahkamlab, bilim, ko'nikma va qadriyatli munosabatlarni o'zaro uyg'un holda shakllantirishga xizmat qiladi hamda boshlang'ich ta'lim mazmunining tarbiyaviy va ijtimoiy ahamiyatini oshirish uchun mustahkam pedagogik asos yaratadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. Milliy pedagogik tadqiqotlarda aksilogik yondashuv ta'lim mazmunini takomillashtirishning muhim metodologik asosi sifatida qarab kelinmoqda [4, 119-b]. Xususan, R.Qosimov va Sh.Tuxtamuminova ilmiy ishlarida aksilogik yondashuvning nazariy asoslari ochib berilgan bo'lib, unda ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari asoslab berilgan [4, 46–52-b]. M.Yuldashev tadqiqotlarida O'zbekiston ta'lim tizimi sharoitida aksilogik yondashuvni amaliy joriy etish imkoniyatlari milliy-madaniy omillar bilan bog'liq holda tahlil qilingan [5, 87-b]. A.Abdullayev ishlarida esa boshlang'ich ta'lim mazmunida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o'rni, ularning shaxs rivojiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslangan [6, 61-b]. N.Rahimova tadqiqotlarida maktab ta'limida madaniy va ma'naviy qadriyatlarni o'qitish metodikasini

ISSN: 3060-4761

takomillashtirish masalalari tizimli yondashuv asosida yoritilgan [9, 73-b].

MDH mamlakatlari olimlarining ilmiy qarashlari mazkur muammoning psixologiyaviy-pedagogik asoslarini chuqurroq tushunishga xizmat qiladi. V.S.Bibler o'z tadqiqotlarida ta'lim jarayonida madaniy qadriyatlar uzluksizligini ta'minlash, axloqiy va intellektual rivojlanish uyg'unligini saqlash zarurligini ta'kidlaydi [2, 84-b]. L.S.Vygotskiy tomonidan ishlab chiqilgan madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasida shaxs qadriyatli munosabatlari ijtimoiy muhit va faoliyat jarayonida shakllanishi ilmiy jihatdan asoslangan [7, 43-b]. D.B.Elkonin va V.V.Davydov ishlarida boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarning rivojlanish xususiyatlari, ta'lim va tarbiyaning faoliyatga yo'naltirilganligi muhim omil sifatida ko'rsatilgan [8, 59-b]. S.L.Rubinshteyn va A.N.Leontyev tadqiqotlarida esa shaxs, faoliyat va munosabatlar birligi tarbiya samaradorligining asosiy sharti sifatida talqin qilingan [10, 52-b].

Xorijiy pedagogik va falsafiy-pedagogik manbalarda ham ta'limda qadriyatlar masalasi keng yoritilgan. J.Dyui ta'limni hayotiy tajriba bilan bog'liq holda qarab, o'quv jarayonining tarbiyaviy funktsiyasiga alohida e'tibor qaratgan [11, 18-b]. M.Rokich shaxsiy qadriyatlar psixologiyasi doirasida qadriyatlar tuzilmasini asoslab, ularni ta'lim mazmunida ifodalash zarurligini ko'rsatgan [12, 33-b]. L.Kolberg axloqiy rivojlanish nazariyasida bolalarning axloqiy qaror qabul qilish bosqichlarini ilmiy jihatdan tahlil qilgan [13, 51-b]. P.Freyre ta'limni shaxsni ijtimoiy faollikka yo'naltiruvchi vosita sifatida qarab, ijtimoiy adolat va inson qadrini asosiy tarbiyaviy qadriyatlar sifatida belgilagan [14, 34-b]. B.Bernstayn tadqiqotlarida o'quv dasturlari orqali madaniy va axloqiy kodlarning uzatilishi tahlil qilingan [3, 97-b], E.Dyurkgeym esa ta'limni jamiyat tomonidan ma'naviy qadriyatlarni avlodlarga yetkazish mexanizmi sifatida izohlagan [15, 14-b].

Tadqiqotning metodologik asosini aksilogik, tizimli va faoliyatga yo'naltirilgan yondashuvlar tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida pedagogik, psixologik va falsafiy manbalarni nazariy tahlil qilish, o'quv dasturlari va boshlang'ich ta'lim mazmunini qiyosiy tahlil qilish, o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida so'rovnoma o'tkazish, pedagogik kuzatuv hamda umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Qo'llanilgan metodlar boshlang'ich ta'lim mazmunida aks etgan qadriyatli yo'nalishlarni aniqlash, ularning tizimli joylashuv darajasini baholash hamda aksilogik yondashuv asosida mazmunni takomillashtirish yo'llarini ilmiy jihatdan asoslash imkonini berdi.

NATIJALAR. Olib borilgan tahlil boshlang'ich ta'lim jarayonida aksilogik yondashuvning ahamiyatli ilmiy-pedagogik omil ekanini hamda uning o'quvchi shaxsini rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'sirini ko'rsatdi. Pedagogik kuzatishlar, so'rovnomalar hamda o'quvchilar va o'qituvchilar bilan o'tkazilgan suhbatlarga asoslangan tadqiqot natijalari qator barqaror qonuniyatlarni aniqlash imkonini berdi.

Birinchidan, o'quv jarayoniga qadriyatli yo'nalishlarni maqsadli ravishda kiritish o'quvchilarda ijtimoiy mas'uliyat va ma'naviy yetuklikning shakllanishiga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari boshlang'ich sinf bosqichida qadriyatlar tizimini ongli ravishda o'zlashtirish bolaning shaxsiy kamoloti uchun muhim omil ekanini ko'rsatdi. Qadriyatlarga asoslangan ta'lim mazmuni o'quvchilarda jamiyat oldidagi mas'uliyatni anglash, atrofdagilarga nisbatan hurmat va hamdardlikni namoyon etish kabi sifatlarni rivojlantirdi. Aksilogik komponentlar axloqiy qarorlarni ongli qabul qilish va shaxsiy ishonchlarni mustahkamlashga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Ikkinchidan, aksilogik elementlar bilan boyitilgan ta'lim dasturlari o'quvchilarning kognitiv va emotsional rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Ma'lumotlar tahlili axloqiy va ma'naviy mazmunga ega o'quv materiallari bilimlarni chuqur o'zlashtirish bilan bir qatorda tahliliy va tanqidiy fikrlashni ham rivojlantirishini ko'rsatdi. O'quv jarayonida axloqiy dilemmalar muhokamasi, hayotiy vaziyatlarni modellash va rolli o'yinlardan foydalanish o'quvchilarning emotsional intellektini oshirdi hamda ta'limga bo'lgan ichki motivatsiyani kuchaytirdi.

Uchinchidan, aksilogik yondashuvni qo'llayotgan pedagoglar o'quvchilarda mustaqillik va intizom darajasining oshganini qayd etdilar. Qadriyatga yo'naltirilgan ta'lim o'quv faoliyatini samarali tashkil etishga ijobiy ta'sir ko'rsatib, o'quvchilarda tashabbuskorlik, mas'uliyat va o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirdi. SHu bilan birga, sinf jamoasidagi nizolar kamayib, ijobiy munosabatlar va o'zaro hamkorlik muhiti mustahkamlangani kuzatildi.

To'rtinchidan, so'rovnoma natijalari ta'lim amaliyotida aksilogik jihatlarning dolzarbligini tasdiqladi. Ishtirok etgan o'qituvchilarning 78 foizi o'quv jarayoniga qadriyatli yo'nalishlarni integratsiya qilish har tomonlama rivojlangan shaxsni shakllantirishda muhim deb baholagan. O'quvchilarning 85 foizi esa o'quv materiali hayotiy misollar va axloqiy masalalar asosida berilganda uni yaxshiroq o'zlashtirishlarini ta'kidlagan. Bu holat aksilogik yondashuv ta'lim mazmunini o'quvchilar uchun ahamiyatli va amaliyotga yaqin qilishini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'lim mazmuniga aksilogik elementlarni tizimli kiritish o'quvchilarning ma'naviy, intellektual va ijtimoiy rivojini uyg'un ta'minlashini tasdiqlaydi. Ushbu yondashuv axloqiy qadriyatlarni shakllantirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish hamda ijtimoiy mas'uliyatni

mustahkamlashda samarali pedagogik vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Keyingi ilmiy izlanishlarda aksilogik printsiplarni ta’lim mazmuniga joriy etishning aniq metodik mexanizmlarini ishlab chiqish va ularning uzoq muddatli ta’lim natijalariga ta’sirini tahlil qilish maqsadga muvofiq.

MUHOKAMA. Aksilogik yondashuv zamonaviy ta’lim nazariyasida metodologik asos sifatida qaralib, u ta’limni faqat bilimlarni o‘zlashtirish jarayoni sifatida emas, balki shaxsning ma’naviy, ijtimoiy va axloqiy rivojlanishini ta’minlovchi yaxlit tizim sifatida talqin etishni taqozo etadi. Boshlang‘ich ta’lim bosqichida mazkur yondashuv alohida ahamiyat kasb etib, o‘quvchilarda qadriyatli munosabatlar, ijtimoiy mas’uliyat va barqaror dunyoqarash shakllanishiga xizmat qiladi. Ilmiy tadqiqotlar natijalari ta’lim mazmuniga qadriyatlar tizimini maqsadli integratsiya qilish o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasini oshirish, mustaqil fikrlashni rivojlantirish hamda axloqiy pozitsiyani mustahkamlashda muhim omil ekanini ko‘rsatadi.

Jahon ta’lim amaliyotida aksilogik paradigmaga asoslangan islohotlar ta’lim sifatini oshirish, inklyuziv muhitni shakllantirish va o‘quvchilarning ma’naviy kamolotini ta’minlashga qaratilgan. Turli mamlakatlarda olib borilgan tadqiqotlar ta’lim dasturlariga qadriyatga yo‘naltirilgan elementlarni kiritish o‘quvchilarda axloqiy o‘z-o‘zini anglash, hamdardlik, faol fuqarolik pozitsiyasi va jamiyat hayotida ishtirok etishga tayyorlikni rivojlantirishini tasdiqlagan. Mazkur natijalar aksilogik yondashuvni boshlang‘ich ta’lim mazmunini takomillashtirishda samarali ilmiy asos sifatida qo‘llash mumkinligini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston ta’lim tizimida ham so‘nggi yillarda aksilogik yondashuvga asoslangan ilmiy-amaliy izlanishlar faollashdi. Davlat ta’lim siyosatida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg‘unlashtirish, o‘quvchilarda ma’naviy barkamollik va ijtimoiy faollikni shakllantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Boshlang‘ich ta’lim mazmunini yangilash jarayonida qadriyatli yo‘nalishlarni hisobga olish, o‘quv fanlari mazmunida axloqiy va ijtimoiy mazmunni kuchaytirishga qaratilgan qator pedagogik tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Bu jarayon aksilogik yondashuvni milliy ta’lim amaliyotiga moslashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Boshlang‘ich ta’lim mazmunini aksilogik asosda tizimlashtirish qator metodologik va amaliy masalalarni hal etishni talab qiladi. Ular jumlasiga o‘quv fanlari mazmuniga qadriyatli komponentlarni integratsiya qilishning ilmiy mezonlarini belgilash, yosh va psixologiya xususiyatlarini hisobga olgan holda mazmunni qayta tuzish, pedagoglarning aksilogik kompetentsiyasini rivojlantirish hamda zamonaviy o‘quv-metodik materiallarni ishlab chiqish kiradi. Amaldagi o‘quv dasturlari tahlili aksilogik komponent ko‘p hollarda parchalangan holda berilganini va mazmunan tizimli yondashuvga ehtiyoj mavjudligini ko‘rsatdi.

Ta’lim dasturlarida kuzatilayotgan mazkur holat aksilogik printsiplarni mazmun tanlash va strukturalashtirishning asosiy mezoni sifatida belgilash zarurligini anglatadi. Boshlang‘ich ta’lim mazmunini qadriyatlar tizimi asosida qayta ko‘rib chiqish, uni bloklar va tarkibiy komponentlar asosida tizimlashtirish orqali o‘quvchilarning intellektual, ma’naviy va ijtimoiy rivojini uyg‘un ta’minlash imkoniyati yaratiladi. Bu esa aksilogik yondashuvga tayangan ilmiy tadqiqotlarni yanada chuqurlashtirish va amaliyotga yo‘naltirilgan pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqishni dolzarb vazifa sifatida belgilaydi.

XULOSA. Aksilogik yondashuv ta’lim tizimida o‘quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan fundamental ilmiy kontseptsiya sifatida namoyon bo‘ladi. U ta’lim mazmuniga axloqiy, ma’naviy va ijtimoiy qadriyatlarni integratsiya qilish orqali boshlang‘ich ta’lim bosqichida bolaning kognitiv rivoji bilan bir qatorda uning ma’naviy-etik qarashlari, ijtimoiy moslashuvi, emotsional barqarorligi va shaxsiy yetukligini ta’minlashga xizmat qiladi. Boshlang‘ich ta’limda mazkur yondashuvni qo‘llash bolaning ta’lim jarayonida faol ishtirokini kuchaytiradi va uning shaxsiy tajribasini mazmunli ravishda boyitadi.

Tadqiqot natijalari aksilogik yondashuvga asoslangan ta’lim mazmuni o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan ichki motivatsiyasini oshirishini, bilimlarni ongli o‘zlashtirishga yordam berishini hamda mustaqil axloqiy qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishini ko‘rsatdi. Qadriyatlarga yo‘naltirilgan ta’lim jarayoni o‘quvchilarda ijtimoiy faollik, mas’uliyat va jamoada hamkorlik qilish ko‘nikmalarini shakllantirib, ularni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga tayyorlaydi.

Aksilogik komponentni boshlang‘ich ta’lim mazmuniga joriy etish tizimli yondashuvni talab qiladi. Bu jarayon ta’lim standartlarini takomillashtirish, o‘quv fanlari mazmunini qayta ko‘rib chiqish, qadriyatli mazmunga asoslangan innovatsion metodikalarni ishlab chiqish va pedagoglarning kasbiy kompetentsiyalarini rivojlantirish bilan uzviy bog‘liqdir. Ayniqsa, o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda, interfaol usullar, faol o‘qitish texnologiyalari va fanlararo yondashuvlarga tayangan didaktik materiallarni yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ilmiy izlanishlar natijalari shuni ko‘rsatadiki, aksilogik yondashuvga asoslangan ta’lim mazmuni o‘quvchilarda refleksiv fikrlash, ma’naviy qadriyatlarni anglash va ularni hayotiy vaziyatlarda qo‘llash

qobiliyatini shakllantirish uchun qulay pedagogik sharoit yaratadi. Bu holat ta'lim jarayonini faqat axborot uzatish emas, balki shaxsni ijtimoiy va ma'naviy jihatdan tarbiyalash vositasi sifatida tashkil etish imkonini beradi.

Kelgusidagi ilmiy tadqiqotlar aksilogik printsiplarni turli ta'lim tizimlariga integratsiya qilish mexanizmlarini chuqur o'rganish, ularning samaradorligini qiyosiy tahlil qilish hamda zamonaviy ta'lim muhiti sharoitida qo'llashga mos metodik tavsiyalar ishlab chiqishga yo'naltirilishi maqsadga muvofiqdir. Ayniqsa, aksilogik yondashuvga asoslangan ta'limning o'quvchilar shaxsiy rivoji va ijtimoiy muvaffaqiyatiga uzoq muddatli ta'sirini baholash masalasi ilmiy jihatdan dolzarb ahamiyat kasb etadi.orqali 70 foizga yetib, tez o'sish ko'rsatmoqda, bu milliy qadriyatlarni saqlashda ustunlik beradi.

ILMIY TAKLIFLAR:

1) O'zbekiston universitetlarida Yaponiya modeli asosida VR-modullarni joriy etish (ilmiy-tajriba bosqichida 2 yillik pilot);

2) AKT ta'limlarini kuchaytirish uchun olimlar uchun seminarlar tashkil etish (korrelyatsiya tahlili asosida);

3) Solishtirma monitoring tizimini yaratish (SWOT asosida yillik hisobotlar). Bu takliflar ma'naviy tarbiyaning global standartlarga mosligini ta'minlaydi va talabalarning axloqiy rivojlanishini 30 foizga oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Асмолов А.Г. Психология личности. – М.: Смысл, 2007. – 528 с.
2. Библер В.С. От наукоучения – к логике культуры. – М.: Политиздат, 1991. – 413 с.
3. Бернстайн Б. Классы, коды и контроль. – М.: Просвещение, 2008. – 287 с.
4. Қосимов Р. Таълимда аксилогик ёндашув асослари. – Т.: Fan, 2018. – 186 б.
5. Юлдашев М. Бошланғич таълим мазмунини такомиллаштириш методикаси. – Т.: O'qituvchi, 2020. – 224 б.
6. Абдуллаев А. Миллий ва умуминсоний қадриятлар педагогикаси. – Т.: Akademnashr, 2019. – 198 б.
7. Выготский Л.С. Мышление и речь. – М.: Лабиринт, 2005. – 352 с.
8. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. – М.: Интор, 1996. – 544 с.
9. Рахимова Н. Маънавий тарбия методикаси. – Т.: Fan va texnologiya, 2021. – 164 б.
10. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1977. – 304 с.
11. Дьюи Дж. Демократия и образование. – М.: Педагогика, 2000. – 384 с.
12. Rokeach M. The Nature of Human Values. – New York: Free Press, 1973. – 438 p.
13. Kohlberg L. Essays on Moral Development. – San Francisco: Harper & Row, 1981. – 412 p.
14. Freire P. Pedagogy of the Oppressed. – New York: Continuum, 2000. – 183 p.
15. Durkheim E. Education and Sociology. – London: Free Press, 1996. – 256 p.